

ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»

***Анотація.** Досліджено економічну категорію «підприємництво», запропонована авторська дефініція. Визначено інноваційний характер підприємницької діяльності як чинника економічного зростання на мікро- та макрорівнях.*

Ключові слова: підприємництво; інноваційна діяльність; спеціалізація; кооперація виробництва.

ENTREPRENEURSHIP AS A FACTOR OF ECONOMIC GROWTH

***Abstract.** The economic category "entrepreneurship" is studied, the author's definition is offered. The innovative nature of entrepreneurial activity as a factor of economic growth at the micro and macro levels is determined.*

Keywords: entrepreneurship; innovation activity; specialization; production cooperation.

Дослідження регулювання підприємницької діяльності передбачає використання порівняльно-інституціонального підходу, при якому необхідним є врахування того факту, що не тільки підприємці, а й державні службовці (бюрократи) є обмежено раціональними та у повсякденній діяльності переслідують можливість максимізації власної вигоди, що може проявлятися у опортуністичній поведінці. Теоретичні питання регулювання підприємницької діяльності розглядали у своїх працях значна кількість всесвітньо відомих вчених. Основними економічними школами, які розробляли дану проблематику були лібералізм, кейнсіанство, марксизм, дирижизм, нова інституціональні теорія та ін.

Ключовим фактором економічного зростання є інституціональна структура і її дія на стимули не лише до винаходів і інновацій, але і до ефективнішої організації виробничого процесу, до зменшення транзакційних витрат на ринках товарів і ресурсів, до створення юридичної системи для контролю над виконанням контрактів, до визначення і захисту прав власності, і головне, до збереження усіх цих стимулів. Інститути – це системи, які люди винаходять, щоб зменшити невизначеність в стосунках один з одним. В результаті створення організацій при існуючих інститутах в суспільстві складається група інтересів, виживання якої залежить від збереження цих інститутів [1].

Неоінституціоналізм опирається на принцип «методологічного індивідуалізму», який визнає реально діючими учасниками соціального процесу не групи або організації, а індивідів. Згідно з цим принципом, колективні спільноти (наприклад, фірми або держава) не мають самостійного існування, окремого від складових їх членів, і тому повинні пояснюватися з точки зору цілеспрямованої поведінки індивідів [2].

В ринковій економіці будь-яке виробництво створюється з метою задоволення потреб споживачів на локальному, національному чи глобальному рівнях та буде функціонувати до тих пір, поки задовольнятиме ці потреби не гірше за свої конкурентів та матиме певний рівень рентабельності. Якщо ж конкретне підприємство не зможе задовольняти потреби споживачів чи буде збитковим, то воно збанкрутує та буде ліквідованим. При цьому основним завданням держави є сприяння виконання своїх функцій приватними товаровиробниками шляхом створення ефективної системи правил їх взаємодії (системи правопорядку) та забезпечення її ефективного функціонування. Крім того, для передачі інформації від споживачів до виробників (про потреби, їх якісні та кількісні характеристики) та в зворотному напрямі (реклама, формування та стимулювання пропозиції товарів, робіт та послуг) може використовуватися два механізми: механізм централізованого планування (який згідно історичного досвіду неможливо в повній мірі створити та використовувати і який в більшості випадків є неефективним через виникнення дефіциту та скорочення асортиментної лінійки вироблених товарів та послуг) та механізм цін (який виникає та підтримується спонтанними силами ринку і тому є набагато ефективнішим за централізоване планування).

Функція ж підприємців на думку Й. Шумпетера полягає в тому, щоб реформувати або революціонізувати виробництво, використовуючи винаходи або, в загальнішому сенсі, використовуючи нові технологічні рішення для випуску нових товарів або виробництва старих товарів новим способом, відкриваючи нові джерела сировини і матеріалів або нові ринки, реорганізуючи галузь і т. д. Робити щось нове завжди важко, і реалізація нововведення утворює самостійну економічну функцію, по-перше, оскільки усе нове лежить за межами рутинних, зрозумілих усім завдань і, по-друге, оскільки доводиться долати опір середовища, який залежно від соціальних умов може відбуватися в самих різних формах, починаючи від простої відмови фінансувати або купувати нові товари і закінчуючи фізичною розправою з людиною, яка спробує створити щось нове. Щоб діяти упевнено за межами звичних процедур і правил та долати опір, потрібні особливі здібності, які властиві лише невеликій частині населення, і саме ці здібності визначають як підприємницький тип, так і підприємницьку функцію [3].

У вітчизняних наукових колах підприємництво розглядається в різних аспектах і в багатьох випадках увага акцентується на тому, що ця діяльність зазвичай ґрунтується на приватній формі власності. Згідно Господарського кодексу України, підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [4].

При формулюванні власної дефініції економічної категорії «підприємництво» використовувались напрацювання лібералізму та неінституціоналізму, які на думку авторів на даний час є найбільш актуальними та адекватними теперішній економічній ситуації. Так, на нашу думку, підприємництво – це діяльність, яка ґрунтується на впровадженні інновацій з метою поглиблення спеціалізації та кооперації виробництва, спрямована на отримання економічного ефекту та ведеться на власний ризик і відповідальність. Тобто головною особливістю підприємництва є його інноваційність.

Підприємницька діяльність є визначальним чинником економічного зростання будь-якої країни світу. При цьому розвиток підприємництва в окремо взятій країні і в окремо взятій сфері економічної діяльності значною мірою залежить від ефективності функціонування системи правопорядку, дотримання прав приватної власності, створенні конкурентного середовища, рівноправності економічних агентів, а також наявності ефективних «правил гри» та відсутності різноманітних обмежень та перепон для впровадження інноваційної діяльності. Тобто результативність підприємницької діяльності значною мірою залежить від створеної системи її регулювання як в межах національної економіки, так і в межах окремо взятої сфери господарської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Норт Д.С. Парадокс Запада. М.: Из-во Моск. Ун-та, 2004. 416 с.
2. Kapelyushnikov R. The multiplicity of institutional worlds: The Nobel prize in economic sciences-2009: Working paper (Part 1). Moscow: State University – Higher School of Economics, 2010. 52 p.
3. Schumpeter's Capitalism, Socialism and Democracy. A Twenty-First Century Agenda. Edited By L. Burlamaqui, R. Kattel. 2019, 332 p.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 19–20, 21–22. С. 144.

Демидюк Сергій Максимович, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне, e-mail: sergej080@ukr.net

Князевич Анна Олександрівна, доктор економічних наук, професор, декан економічного факультету, ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне, e-mail: kniazevich.a@gmail.com

Demydiuk Serhii M., PhD in Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Management, Private Higher Education Establishment “Academician Stepan Demianchuk International University of Economics and Humanities”, Rivne, e-mail: sergej080@ukr.net

Kniazevych Anna A., Doctor of Economic Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Economics, Private Higher Education Establishment “Academician Stepan Demianchuk International University of Economics and Humanities”, Rivne, e-mail: kniazevich.a@gmail.com